

ARBEIDSPROGRAM
1953 - 1957
VEDTATT PÅ LANDSMØTET 1953
DET NORSKE ARBEIDERPARTI

ARBEIDSPROGRAMMET
for stortingsperioden 1953-57

I dette programmet legger Det norske Arbeiderparti fram sine retningslinjer for stortingsperioden 1953 - 1957.

I "Grunnsyn og retningslinjer" har Arbeiderpartiet lagt fram sitt prinsipielle program. Det norske Arbeiderparti vil bygge Norge på den demokratiske sosialismens grunn. Målet er å skape et samfunn som gir økonomisk og sosial trygghet, og frihet, likhet og brorskap til menneskene. Mennesket er midtpunktet i all demokratisk sosialisme.

Med sitt arbeidsprogram søker Arbeiderpartiet fullmakt fra velgerne til å utvikle og forme om det norske samfunnet slik at det skritt for skritt kan nærme seg målet.

Det norske Arbeiderparti kjenner seg forpliktet til å gjennomføre programmet. På den andre siden vil partiet bare gjøre de prinsipielle framstøt i perioden som folket i valg har gitt det fullmakt til å gjennomføre.

Det norske Arbeiderparti har vært og vil være det arbeidende folks parti i by og bygd.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Det norske Arbeiderparti er gjennom historien knyttet sammen med uløselige bånd og danner sammen med arbeidsfolkets andre organisasjoner den norske arbeiderbevegelse.

Arbeiderne og funksjonærene, småbrukerne og fiskerne, håndverkerne og de små næringsdrivende lever av sitt arbeid. De står på felles grunn og har felles interesser. Det norske Arbeiderparti er deres parti.

Arbeiderbevegelsen tar sikte på å skape et nytt samfunn. I dette arbeid trer bevegelsen fram som representant for alle framskrittvennlige krefter som vil et samfunn bygd på samarbeid og fellesskap.

Folket bygger landet. Vårt program er en appell til alle ansvarsbevisste norske kvinner og menn om å sette kreftene inn til en stor felles innsats og føre utviklingen videre til gagn for land og folk.

FRAMSKRITTET SKAL FORTSETTE

Siden arbeiderregjeringen begynte å styre i landet i 1935, har den økonomiske og sosiale utviklingen - bortsett fra okkupasjonsåra - gått framover i raskt tempo. Næringsveiene er bygd ut, produktiviteten er steget sterkt og *nasjonalinntekten* er i løpet av 20 år bortimot fordoblet. Resultatene av produksjonen *blir rettferdigere fordelt*

enn i kanskje noe annet land. Bortsett fra sesongmessig arbeidsløshet har hele folket vært i arbeid. Den nakne *fattigdommen*, som var en kjensgjerning i by og bygd i begynnelsen av 1930-åra, er overvunnet. Et omfattende helsearbeid har drevet tilbake flere av de store *folkesjukdommene*, bl. a. tuberkulosen, og skapt et sunnere og sterkere folk. Reformen i vårt skolestell har brakt *folkeopplysningen* store steg framover. Gjennom en storstilt boligbygging har samfunnet tatt kampen opp mot *bolignøden*.

Det har vært mulig å nå disse resultatene fordi samfunnet har ført en aktiv og målbevisst politikk. Ressursene i landet har vært mobilisert for framskrittet i samsvar med en nasjonal plan.

Den første stortingsperioden etter krigen var gjenreisningens periode. Tida fra 1949 har vært kjennetegnet av en veldig utbygging på alle områder. Den har også stått i forsvarets tegn. Det norske folk har under arbeiderstyret satt mye inn på å trygge framtida.

Vi har nådd langt.

Men framskrittet skal fortsette. Det ligger store uløste oppgaver foran oss:

Vi lider i vårt land, som i andre land, under virkningene av internasjonal krise og mistillit.

Vi har ennå ikke utnyttet landets naturlige rikdomskilder, særlig ikke kraftkildene og malm- og mineralforekomstene.

Vi har store uløste oppgaver når det gjelder utbyggingen av vår samferdsel.

Vi har ennå ikke fullgod organisasjon og produktivitet i vårt næringsliv.

Vi har ennå et jordbruk der mange bønder sliter på altfor små bruk.

Vi har ennå ikke lettet husmødrene i deres arbeid på en måte som svarer til den tekniske utviklingen i arbeidslivet ellers.

Vi har ennå grupper i folket, særlig blant de eldre og blant barnerike familier, som har små inntekter.

Vi har ennå bolignød.

Vi har ennå et skolestell som ikke holder mål, særlig i bygdene.

Vi har ennå ikke skapt en folketrygd som gir trygghet for alle grupper i folket.

Vi har ennå store uløste oppgaver i vårt helsestell, særlig når det gjelder behandlingen av sinnssjuke og åndssvake.

*

Det norske Arbeiderparti vil at folket i kommende stortingsperiode skal samle kreftene om disse oppgavene:

Trygge landets frihet og selvstendighet.

Fremme toleranse og fredelig samvirke mellom nasjonene og derved bedre vilkårene for byggende arbeid og framskritt i verden.

Opprettholde full sysselsetting og sørge for at landet står rustet mot ledighet ved konjunkturomslag.

Utvikle næringslivet videre for å skape et allsidig næringsliv i de enkelte landsdeler og distrikter og å oppnå bedre organisasjon og høyere produktivitet.

Legge mulighetene til rette for rasjonell drift og indre jamstilling i jordbruket, med særlig sikte på å bedre lønnsomheten og vilkårene for dem som i dag arbeider på for

små bruk.

Forsere utbyggingen av skolestellet, særlig i bygdene.

Lette arbeidet i heimen for husmødrene.

Skaffe elektrisitet til strømløse distrikter, der dette er teknisk mulig.

Øke tempoet i utbyggingen av samferdselsmidlene.

Øke det private forbruket så hurtig som produksjonsøkningen gjør det mulig.

Overvinne bolignøden. Familier som mangler hus, må i løpet av perioden få egen heim.

Bygge ut helsepleien og de sosiale trygdene og bedre vilkårene for de gamle.

*

Programmet er dristig. Det vil stille store krav om innsats av alle. Men Arbeiderpartiet vil samtidig framheve at vilkårene på flere måter ligger vel til rette for å flytte fram merkepelene for framskrittet.

Landets økonomiske grunnlag er sterkere og vårt produksjonsutstyr mer utviklet enn noen gang før. Om et par år vil vi ha fullført mange svære sivile og militære utbyggingsarbeider som i dag legger beslag på betydelige ressurser. Det skulle være mulig å øke produksjonen jamt i åra som kommer og å bruke mer, særlig av produksjonsøkningen, til å bedre levevilkårene og til nye framstøt på de sosiale og kulturelle områdene.

Samtidig er det nødvendig å se i øynene at de internasjonale konjunktorene i vesentlig grad kan påvirke landets reelle inntekter og derigjennom våre muligheter for å bygge landet videre ut etter rasjonelle planer, og for å gjennomføre de sosiale og kulturelle tiltak.

*

Full sysselsetting er Arbeiderpartiets fremste mål. Samfunnet skal ha ansvar for at alle har arbeid. Det må derfor ha rett og plikt til å tre aktivt og ledende inn i vårt økonomiske liv ved målsetting, ved planlegging og ved praktiske tiltak slik som situasjonen krever det. Dersom de internasjonale konjunkturer rammer våre eksportinntekter, vil de også sette den fulle sysselsettingen i fare. Det norske Arbeiderparti vil at landet i et slikt tilfelle skal konsentrere alle sine krefter om å hindre arbeidsløshet, og gå til vidtgående tiltak for å holde aktiviteten i næringslivet oppe, selv om det for en tid må føre til at løsningen av visse reformer blir utsatt. Beredskapsplaner mot krise og arbeidsløshet må alltid være utarbeidet, stadig holdes à jour og settes i verk ved tegn til depresjon.

NORGE OG VERDEN

Alle land er i dag avhengig av hverandre. Ingen nasjon kan isolere seg fra denne avhengigheten - Norge mindre enn de fleste. Den politiske, økonomiske og militære utviklingen i verden har direkte følger for vårt land. Den påvirker på avgjørende vis våre muligheter for å bygge landet og bedre vilkårene for det norske folk. De store

samfunnsproblemene som er å vinne over krig og krise, uvitenhet og nød, rettsløshet og raseforfølgning i verden, må løses på internasjonalt grunnlag. Norge må sette inn sine evner og krefter i felles forsøk på å redde verden ut av tillitskrise og kald krig.

*

Norge må fortsatt gi de Forente Nasjoner full støtte. Vårt standpunkt er at de Forente Nasjoner bør være en verdensomspennende organisasjon, der alle selvstendige stater som vil fred, kan møte hverandre, forhandle med hverandre og gradvis opparbeide tillit til hverandre.

De Forente Nasjoner må bli midtpunktet for en virkelig internasjonal solidaritet. Å overvinne den økonomiske og sosiale kløften mellom nasjonene er i dag en av de viktigste internasjonale oppgavene. Det er de mer velstilte nasjoners plikt å delta aktivt i kampen mot nød, uvitenhet og ufrihet i tilbakeliggende områder. Alle medlemmer i FN må sette inn både økonomiske hjelpemidler og teknisk og kulturell evne for å løse oppgaven. Vårt land må være rede til å yte sitt bidrag.

Målet må være at landene kan sette inn en stadig stigende del av de ressurser som de i dag bruker til militære tiltak i denne kampen. Dette er fredsarbeid både på kort og lang sikt. Det er et arbeid som legger forholdene til rette for nasjonal frigjøring i kolonilandene - en frigjøring som den sosialistiske bevegelsen alltid har gått inn for.

Det norske Arbeiderparti vil at Norge, innenfor og utenfor de Forente Nasjoner, skal være aktivt med i kampen mot voldsmentalitet, undertrykkelse og diktatur.

*

Mens vi arbeider for å skape et verdensomspennende samarbeid i en fredeligere verden, må Norge gå inn for at de land som kan og vil holde sammen, utvikler sitt fellesskap ved planlegging og samarbeid på det politiske, militære, økonomiske og kulturelle området. De land som stenger seg sjøl inne og andre ute, må ikke få bestemme takten i den mellomfolkelige utviklingen. Ensidige avgjørelser fra det enkelteland må gradvis vike plassen for løpende kontakt og rådslagning om saker av felles interesse. Bare en slik utvikling kan avverge misforståelser og kriser mellom folk som ønsker å være venner.

Det norske Arbeiderparti vil at Norge skal være et aktivt medlem av Atlanterhavspakten. Da demokratiene omkring Atlanterhavet i 1949 sluttet seg sammen i et solidarisk forsvarsforbund, tok de lærdom av tidligere feiltrinn og satte bom for en utvikling som kunne ha ført verden til katastrofe. Samarbeidet i Atlanterhavspakten er praktisk fredsarbeid.

*

På det økonomiske området bør internasjonal planøkonomi danne grunnlaget for samarbeidet mellom medlemslandene. Norge må hevde at det er en internasjonal oppgave å legge vilkårene til rette for økende produksjon, full og produktiv sysselsetting og økonomisk trygghet i alle land. Bare en slik utvikling kan løse krisenes problem og fjerne denne alvorlige trusel mot folkenes velferd og sikkerhet.

Norge vil i tida som kommer, trenge kapitaltilførsel fra andre land for å holde et høyt nivå i utbyggingen av landet. Økonomisk samarbeid må til for at landet skal kunne skaffe seg denne kapitalen.

*

Felles planlegging skal ikke bare gjelde forsvar og økonomi. Ved samarbeid på de sosiale og kulturelle områder er det mulig å nytte ut resultatene av felles arbeid og forskning, og å gjøre framsteg som ellers ville ligge utenfor vår rekkevidde.

*

Utviklingen har ført med seg at bare felles forsvar kan gi effektivt militært vern. Dette gjelder i særlig grad for små land med utsatt beliggenhet. Isolert forsvar fører ikke fram og blir dyrere økonomisk sett for landet. Det norske Arbeiderparti vil at Norge skal oppfylle sine militære forpliktelser og bidra sin del til fellesforsvaret, slik at det kan bli effektivt og gi vårt land sikkerhet.

Samtidig vil Det norske Arbeiderparti at Norge skal stå som talsmann for dette synet:

Formålet med samarbeidet innenfor A-pakten er å skape bedre muligheter for forhandlinger om tvistesporsmål som skiller verden.

Perspektivet er å skape fred og sikkerhet som ikke bare har sitt grunnlag i militær maktbalanse, men i samarbeid. Målet er å nå fram til en gradvis nedrusting i alle land gjennom internasjonale avtaler og kontroll og å redusere forsvarsbyrdene til fordel for byggende arbeid.

Utbyggingen av det militære forsvaret må også i utbyggingsperioden gå hand i hand med økonomisk og sosial utvikling i landene. Medlemslandene må se det som en plikt å føre en aktiv økonomisk politikk som gjør forsvarsbyrdene letter å bære for folket.

Byrdene ved felles beredskap mot angrep skal fordeles rettferdig mellom medlemslandene i samsvar med deres økonomiske bæreevne. Det enkelte land bør først foreta forandringer i forsvarplaner som inngår i fellesforsvaret, etterat saken er drøftet på organisasjonsmessig vis innenfor Paktens organer.

De felles militære organer skal være undergitt politisk og demokratisk kontroll. Militære tiltak må harmonere med Atlanterhavspaktens defensive karakter.

Fellesforsvaret må nytte ut landenes særlige forutsetninger og muligheter, og tilpasse seg medlemslandenes nasjonale egenart i lende og lynne.

*

Med hele sin historie er Norge knyttet til den vest-europeiske kulturkrets, som også den demokratiske sosialismen er sprunget ut av. Det norske Arbeiderparti vil at Norge skal støtte tiltak som fører samarbeidet i Vest-Europa videre.

De tiltak som Europa nå gjør for å organisere et samarbeid i nye former på det økonomiske, politiske og militære området tiltak som favner ut over landegrensene og gir bindende makt til nye mellomfolkelige organer representerer skritt mot internasjonal

planøkonomi og sann internasjonalisme. Et slikt samarbeid må til for at Europa og det europeiske demokrati skal få en sterk og uavhengig stilling i verden. Norge bør søke nærmere tilknytning til de europeiske samarbeidsorganene.

Heller ikke Europa kan stå alene i verden. Et særlig fellesskap i Europa skal være en naturlig del av et større Atlanterhavssamfunn, der Europa utgjør en sterk enhet.

I det mellomfolkelige samfunn er det de nordiske landene som står oss nærmest. Det norske Arbeiderparti mener at internasjonalt samarbeid i større målestokk ikke må svekke en utvikling mot et stadig større fellesskap i Norden. Nordisk samarbeid er for oss et vesentlig ledd i mellomfolkelig samarbeid i det hele. Det nordiske Råd må bli et effektivt organ for økt nordisk samarbeid.

NYE FRAMSTØT FOR FOLKESTYRET

Det norske Arbeiderparti står vakt om våre demokratiske friheter og om rettssikkerheten. Vårt demokrati er blitt til gjennom kamp og utvikling. Det er ikke fullkomment. Det er en betydningsfull oppgave å gjøre framstøt for folkestyret på nye områder og å gjøre det levende i folket. Arbeiderbevegelsen og dens organisasjoner vil være en stadig virksom drivkraft i den demokratiske utviklingen i vår tid.

*

Det er en viktig sak for demokratiet at kvinnene og ungdommen kommer mer med i styre og stell, både i stat og kommune og i organisasjonslivet. Arbeiderpartiet vil legge forholdene til rette slik at kvinner liksom menn, unge liksom eldre, kan gjøre fullt bruk av sine demokratiske rettigheter i samfunnet.

*

Stortinget er den sentrale institusjon i vårt politiske og konstitusjonelle liv. Det skal - i samsvar med Grunnloven - trekke opp de store linjene for den politiske virksomheten, vedta lover, utlikne skatter, gi bevilgninger og kontrollere administrasjonen. Regjeringen som i alle sine handlinger står ansvarlig over storting og folk må ha slik myndighet at den effektivt kan styre landet etter de retningslinjer Stortinget trekker opp. En arbeidsdeling mellom storting og regjering er av vesentlig betydning for et handlekraftig demokrati. I den fullmaktslovgivning som da er nødvendig, må en sørge for at fullmaktene får en form og et innhold som til enhver tid sikrer Stortingets reelle innflytelse.

*

Det kommunale sjølstyret er en viktig del av vårt folkestyre og er grunnlaget for den lokale forvaltningen. Kommunal ledelse og kommunalt tiltak trenges når samfunnet skal bygges ut og formes om. Det er en kjensgjerning at svakt næringsliv og dårlig økonomi i mange kommuner skaper stor ulikhet og undergraver både kommunalt sjølstyre og

kommunal tiltaksevne. Det norske Arbeiderparti vil føre en politikk som styrker det økonomiske grunnlaget i kommunene, og derigjennom underbygge det kommunale sjølstyret. En slik politikk vil legge forholdene til rette for større likhet mellom innbyggerne i forskjellige kommuner og for at kommunene kan spille en aktiv rolle ved gjennomføringen av en byggende politikk i landet. Kommuneinndelingen bør være slik at den tjener disse formålene.

Utviklingen fører med seg at fylkeskommunen får nye oppgaver å løse. Desentralisering av statsmyndigheten fører i samme retning. Det er nødvendig å styrke administrasjonen i fylkene. De folkevalgte organene fylkesting og fylkesutvalg må få større myndighet og innflytelse.

Det må arbeides videre med spørsmålet om byenes deltakelse i fylkeskommunene. I sammenheng med dette bør prinsippene om valg til og sammensetning av fylkestingene utredes nærmere.

*

Så sammensatt og gjennomorganisert som samfunnet er i dag, blir det viktig å hindre at sentraliseringen tar overhånd og at samfunnet stivner i byråkrati.

Vårt folkestyre må bli virkeliggjort i så direkte og levende former som mulig. Demokratiet må utfolde seg gjennom folkets egne organisasjoner som på sin side må være demokratiske i oppbygging og ledelse.

Når det gjelder ledelsen av den økonomiske virksomhet i landet, har folkestyret ennå ikke trengt igjennom. En fåtallig krets av aksjonærer og direktører i banker, forsikringsselskaper og storindustri utøver her en ledelse og har en makt og myndighet som harmonerer dårlig med folkestyret ellers i vårt samfunn. Arbeiderpartiet vil at folket sjøl skal få større myndighet og innflytelse på ledelsen av den økonomiske virksomheten.

*

Samfunnet må ha ansvaret for at landet blir bygd ut og for at folket er i produktivt arbeid. Dyrekjøpt erfaring har vist at et privat næringsliv ikke makter disse oppgavene alene. Storting og regjering må spille en aktiv og ledende rolle i vårt økonomiske liv. Det samme gjelder lokale myndigheter i by og bygd. Det trenges planlegging, samordning, støtte og kontroll fra samfunnets side. All privat og offentlig tiltaksevne i vårt samfunn må få utfolde seg. Det er nødvendig å sørge for at de viktigste oppgavene blir løst først, og at ressursene ikke blir liggende unyttet eller blir spilt ved planløshet og mangel på samordning. Det norske Arbeiderparti mener at et økonomisk demokrati som bygger på planøkonomi, er nødvendig for å bygge landet, og for at vårt folk skal mestre krisene og hindre arbeidsløshet.

*

Bankene og forsikringsselskapene har en nøkkelstilling i vårt økonomiske liv. De forvalter en veldig kapital. Ved de lån de gir eller nekter å gi, virker de avgjørende inn på omfanget og retningen av produksjonen, dvs. på utbygginger av landet og på

syssetningen i samfunnet. Kapitalen de forvalter, er skapt ved felles innsats. Det norske Arbeiderparti mener at samfunnet må få større innflytelse på forvaltningen av denne kapitalen.

Vår lovgivning må gi uttrykk for det prinsipp at banker og forsikringsselskaper skal forvalte kapitalen på en slik måte at den medvirker til å realisere de retningslinjer for vårt økonomiske liv som Stortinget trekker opp. Bankinspeksjonen og forsikringsrådet må styrkes.

Samfunnet bør være representert i ledelsen for de største private forretningsbankene. I de private bankene oppnevner aksjonærene i dag hele ledelsen, enda deres kapital bare utgjør en meget liten del av den kapital bankene forvalter. Arbeiderpartiet mener at dette er udemokratisk og lite betryggende fra et samfunnsmessig synspunkt. Etter forslag fra Regjeringen bør Stortinget oppnevne en del f. eks. tredjedelen av representantene i ledelsen for de største forretningsbankene. Om forholdene gjør det nødvendig, opprettes en Statens kredittbank.

I livsforsikring har aksjeselskapsformen ingen berettigelse. Den gir et lite antall aksjonærer forvaltningen av den veldige kapitalen som de hundretusener norske forsikringstakere sparer opp. Arbeiderpartiet vil at aksjeselskapene og aksjonærstyret helt ut skal vike plassen for samvirke, for gjensidige selskaper, og for sjølstyre fra forsikringstakernes side. Forsikringstakerne må ha avgjørende innflytelse ved valg av selskapets høyeste organer. Forvaltningen av kapitalen må skje under demokratisk og samfunnsmessig kontroll.

*

Arbeiderpartiet mener at vårt samfunn er tjent med både privat eiendomsrett, sameie, kommunal og statlig eiendomsrett. Vår økonomiske lovgivning skal hvile på det prinsipp at all eiendomsrett og kapital skal forvaltes i samsvar med sin samfunnsmessige oppgave. Forvaltningen skal være tillitsverv, ikke privilegium.

Det er et mål at hus og heim skal være egen eiendom. Jorda skal på trygge vilkår tilhøre de arbeidende jordbrukere. Fiskerflåten må tilhøre de aktive fiskere. Handverk og småindustri skal være private bedrifter.

Samvirke er den organisasjonsform som best forener effektivitet og demokrati. Samfunnet bør derfor utvikle og støtte samvirket på alle de områder i næringslivet som er høvelig for en slik driftsform. I produksjon og omsetning er samvirket et ledd i god, rasjonell organisasjon.

Samvirke mellom private, stat og kommune kan være en hensiktsmessig form og bør brukes når det er fordeler å vinne på det for samfunnet.

*

Stat og kommune bør gå inn i næringslivet som eier eller deleier for å reise nye samfunnsviktige bedrifter der det trenges nasjonale løft. Det samme gjelder når det er viktige økonomiske eller sosiale fordeler å vinne for landet. Staten, kommunene og industrien bør bygge ut kraftverkene i landet etter en samlet plan. Det offentlige bør gå videre med å overta samferdselsmidlene når almene hensyn krever det.

Framsyn og effektivitet i det private næringsliv har vesentlig betydning for

framgangen i landet. Bedriftslederne har en viktig oppgave i vårt samfunn. Arbeiderpartiet mener at myndighetene og næringslivet må samarbeide. Veldrevne bedrifter, som ledes med dyktighet og ansvar, er virksomme ledd i byggende samfunnsøkonomi.

Dersom større private bedrifter som har betydning for landets økonomi, blir vanskjøttet og svikter sin oppgave i produksjonslivet eller unnlater å ta rimelige hensyn til sine arbeidere og funksjonærer, bør staten sørge for at bedriftene blir overført til samfunnets eie eller til nye eiere. Slike saker må Regjeringen legge fram for Stortinget i hvert enkelt tilfelle.

*

Den demokratiske utviklingen i samfunnet må gjenspeile seg i bedriftene og på arbeidsplassene. Dette problemet er felles for privat og offentlig virksomhet. På arbeidsplassen skal menneskene føle seg som medlemmer av et demokratisk samfunn, ikke som redskap i en produksjonsprosess. Arbeiderpartiet mener at samfunnet må søke fram til nye former for å utvikle det indre demokratiet i arbeids- og bedriftslivet og ha mot til å prøve nye veier. Det indre demokratiet er ikke bare et mål i seg sjøl. Det vil skape større trivsel hos arbeidere og funksjonærer og utløse initiativ, kunnskaper og innsatsvilje til fordel for så vel bedriftene som samfunnet.

Det daglige arbeid på verksted og kontor skal være kjennetegnet av grunnsetningen om menneskelig likeverd. Felles rådslagning og samarbeid må prege forholdet mellom ledelse og underordnede. Dermed blir grunnlaget lagt for naturlig disiplin, som har så stor betydning for gode resultater i det moderne arbeidsliv.

Undervisning i høyskoler og tekniske og merkantile skoler må legge vekt på å gi elevene kunnskap om moderne bedriftsledelse og om samarbeidets betydning. Rekrutteringen til høyskolene skal være bred og allsidig.

Produksjons- og driftsutvalgene har hittil ikke spilt den rolle de var tiltenkt i vårt bedriftsliv. Samfunnet er ikke tjent med det. Produksjons- og driftsutvalgene må bli effektive organer for samarbeid, produksjonsøking og demokrati. Samfunnet må støtte og samarbeide med arbeidslivets organisasjoner for å nå dette målet.

*

Ved en bedrift er arbeiderne og funksjonærenes velferd og framtid avhengig av at bedriften blir vel ledet og går godt. Bedriftsledelsen treffer avgjørelser som har vidtrekkende følger for de ansatte. På den annen side er bedriften helt avhengig av innsatsen, innstillingen og ansvarsfølelsen hos dem som arbeider der. Det består et interessefelleskap mellom alle som er knyttet til en bedrift. Det er av stor betydning at det består et tillitsforhold mellom dem.

De fleste storbedrifter er aksjeselskaper. Men aksjeloven yter ikke rettferdighet overfor arbeidernes og funksjonærenes særlige interesser og innsats i bedriftene. Aksjonærene er i aksjelovens forstand enerådende. De har enerett til å velge styre, og styret står bare ansvarlig overfor aksjonærene. Ofte har styremedlemmene avgjørende innflytelse på generalforsamlingene. I så fall velger de seg sjøl, og står ansvarlig bare overfor seg sjøl.

Arbeiderpartiet vil gå inn for reformer i aksjelovgivning, slik at arbeiderne og funksjonærene ved storbedriftene i industrien får rett til å velge målsmenn til bedriftens ledelse. Dette betyr medbestemmelsesrett for de ansatte og anerkjennelse av deres særlige interesser og innsats. Medbestemmelsesretten skal ikke forkludre de klare linjene i forholdet mellom fagforeningene og bedriftens ledelse, og skal heller ikke gi arbeidernes og funksjonærenes målsmenn flertallet og dermed avgjørelsen i bedriftsledelsen. Men medbestemmelse og medansvar forutsetter reell innflytelse. De personer som representerer de ansatte, må være likestilte medlemmer og yte positive bidrag til bedriftens ledelse.

Medbestemmelsesretten vil være et framsteg for industrielt demokrati. Den vil gi økt garanti for at bedriftene blir ledet i samsvar med interessene til så vel de ansatte og samfunnet som til aksjonærene.

VEIEN FRAMOVER

Virkemidlene i den økonomiske politikken

Samfunnet må ta i bruk en rekke virkemidler for å gjennomføre en effektiv økonomisk politikk. De må alle være utformet og bli brukt i samsvar med våre demokratiske prinsipper.

Planlegging er nødvendig. Det må utarbeides økonomiske langstidsplaner for utbyggingen av landet. Nasjonalbudsjettet må hvert år gi en oversikt over de økonomiske forhold og utviklingstendensene og trekke opp forslag til retningslinjer for den økonomiske politikken. Oppgaven er å lede utviklingen og samordne kreftene. Planleggingen må være elastisk slik at den kan endres hvis forutsetningene endrer seg. Den offentlige statistikken må bygges videre ut.

Det ligger i det private næringslivets natur at det har en tendens til å konsentrere den økonomiske virksomheten i visse distrikter, fordi det privatøkonomisk lønner seg best. Det norske Arbeiderparti vil at samfunnet skal medvirke til at den økonomiske virksomhet blir mer spredt over landet. Det vil gi landet et allsidigere og solidere næringsliv. Det økonomiske langtidsprogrammet må legge stor vekt på å framskynde lokal utbygging som nytter ut distriktenes naturlige muligheter: kraftkilder, råstoffer og arbeidskraft. Formålet er at de distrikter i landet som ligger etter økonomisk, skal bygges ut planmessig med aktiv medvirkning fra samfunnets side, så de ved egen produksjon kommer økonomisk på høyde med landet ellers.

Planene for utbyggingen av Nord-Norge er et eksempel på aktiv planøkonomi. Den er i landsdelens og hele landets interesse og må gjennomføres etter forutsetningene.

De viktigste økonomiske virkemidlene er finanspolitikken og pengepolitikken. De må utvikles videre, slik at de raskt kan tilpasse seg nye situasjoner og spesielle problemer.

Statsbudsjettet og de kommunale budsjettene må på samme måte bidra til at hele folket er i arbeid og at landet blir bygd ut. De må være tilpasset konjunkturutviklingen. Skatte- og avgiftspolitikken må utformes med sikte på å gi en sosialt forsvarlig fordeling av skattebyrdene samtidig som den bør oppmuntre til produktiv innsats. Den familievennlige tendensen i skattesystemet styrkes. Prinsipielt skal vanlige arbeidsinntekter skattlegges proporsjonalt. Progresjonen i skattesystemet skal formes som tilleggsskatt på større inntekter. Reglene om skattlegging av ektefeller må

revideres.

Forenklingen av de kommunale reduksjonstabellene må fortsette. Det samme gjelder arbeidet med å utjamne skattetrykket mellom kommunene. Skattelikning og innfordring av skatter og avgifter må forenkles og kontrollen forbedres. Det må skje en planmessig utbygging og effektivisering av likningsadministrasjonen, slik at lovgivningen kan håndheves mer effektivt for å ramme skattesvikere, bl. a. ved skjønnsmessig likning etter forbruk. Det arbeides videre med spørsmålet om statstilsatte likningssekretærer. Skatt av årets inntekt må gjennomføres, og spørsmålet om offentlig regnskapslovgivning må utredes.

Rente- og kredittpolitikken skal bidra til å holde den økonomiske virksomheten oppe og være et ledd i arbeidet for full og produktiv sysselsetting. Den skal også motvirke en samfunnsmessig uforvarlig stigning i husleiene. Det opprettholdes et lavt rentenivå og utbyttere regulering i aksjeselskaper.

I den utstrekning det er nødvendig for å sikre full sysselsetting, høy økonomisk aktivitet og rettferdig fordeling og samtidig motvirke prisstigning og valutakriser, må penge- og finanspolitikken utfylles med direkte reguleringer. Detaljreguleringer skal bare brukes når de er nødvendige for å løse slike spesielle oppgaver.

Bedre organisasjon og høyere produktivitet i næringslivet.

I åra som kommer vil Arbeiderpartiet legge stor vekt på å effektivisere og rasjonalisere produksjonen. Ved å utvikle organisasjon og ledelse i vårt bedriftsliv, vil investeringene i driftsbygninger og maskiner gi økende avkastning.

Oppgaven er både å øke produksjonen og å gjøre arbeidet lettere. Stigende produktivitet i landet vil si at produksjonen pr. mann øker, og at slitet for dem som deltar i produksjonen minker. Det er bare rasjonelle bedrifter som kan sikre høyere produktivitet i denne forstand. Bransjer og bedrifter som er urasjonelle, skaper risiko for arbeidsløshet, fordi de blir slått ut i konkurransen.

Stigende produktivitet åpner muligheter for å sette prisene ned og er derfor også av vesentlig betydning for forbrukerne. Bransjer og bedrifter kan gjennom aktiv produksjons- og prispolitikk utvide salget til nye grupper og lag i folket.

*

Å skape høyere produktivitet er en felles oppgave for alle som deltar i produksjonslivet, for nærings- og arbeidslivets organisasjoner og for myndighetene. Fordelingen av oppgaver og ansvar mellom bedriftene, nærings- og arbeidslivets organisasjoner, offentlige samarbeidsorganer og myndighetene, må i seg selv være rasjonell og legge grunnlaget for et effektivt samarbeid.

De enkelte bedrifter må bære ansvaret for at produktiviteten øker ved en stadig bedre utvikling og kombinasjon av ledelse og organisasjon, arbeid og maskiner. Ansvaret for dette skal hvile på hele bedriften, ikke bare på bedriftsledelsen, men også på arbeidere og funksjonærer. Alle parter ikke bare aksjonærer og høyere funksjonærer skal nyte godt av det som vinnes når produktiviteten ved bedriften øker gjennom felles innsats.

Produksjonsutvalg og andre samarbeidsutvalg innen bedriften må ta aktivt del i arbeidet for å løse produktivetsproblemer.

Nærings- og arbeidslivets organisasjoner må ha innflytelse og ansvar når det gjelder løsningen av produktivetsproblemer i vårt samfunn. Ved omfattende rasjonaliseringer innenfor de enkelte næringer og bransjer må organisasjonene spille en vesentlig rolle sammen med de offentlige samarbeidsorganer, som er eller blir opprettet. Det vil alltid være en fordel at rasjonaliseringsordninger har bredest mulig tilslutning fra bransjene sjøl og deres organisasjoner.

Offentlige myndigheter bør legge forholdene til rette for produktivetsøkning gjennom sin økonomiske politikk. De bør opprette de samarbeidsorganer og institusjoner som trenges for å fremme løsningen av produktivetsproblemer. Loven om bransjeråd av 1947 omarbeides med sikte på å skape enkle og effektive samarbeidsorganer. Forsknings- og opplysningsarbeidet legges til rette i samarbeid med nærings- og arbeidslivets organisasjoner. Regjeringen må legge fram for Stortinget særlige lovforslag om rasjonalisering i den utstrekning bransjerådenes eller andres arbeid klarlegger at det er nødvendig eller hensiktsmessig å løse problemene gjennom lov. Denne lovgivning skal ta sikte på raskt og effektivt å løse de konkrete rasjonaliseringsproblemer som det ikke er mulig å løse på frivillig grunnlag.

Lønsmottakerne og husmødrene.

Det norske Arbeiderparti mener at lønnspolitikken må sette seg som mål å trygge og heve det alminnelige reallønnsnivå og på den måten bidra til en stigende levestandard. Dette kan skje ved å heve pengelønnen, ved lavere priser, ved skattelettelse og ved sosialpolitiske tiltak eller ved flere av disse ting samtidig. Så langt det er mulig, må en gjennomføre stigning i reallønn uten prisstigning.

Lønnspolitikken må fortsatt søke å virkeliggjøre den solidariske lønnspolitikken hovedprinsipp, som er å sikre alle lønsmottakere, ubundet av fag, næring eller bosted i landet, en sosialt forsvarlig levestandard. Det skal være lik lønn for menn og kvinner som utfører likeverdig arbeid.

Lønnspolitikken må utformes slik at den belønner en særlig personlig innsats og tar omsyn til faglige og personlige kvalifikasjoner eller til at arbeidet innebærer særskilt risiko, ulempe eller ansvar. Stigende produktivitet som skyldes felles innsats i en bransje eller i en bedrift, bør også lede til felles fordel.

Lønssystemet bør oppmuntre ungdommen til å søke opplæring, slik at det sikres en tilfredsstillende tilgang av kvalifisert ungdom til faglært arbeid.

Lønningene skal fastsettes etter forhandlinger mellom arbeidslivets organisasjoner slik praksis har utviklet seg. Lønnsnemnd opprettholdes som en frivillig institusjon.

I forsvaret for lønsmottakernes interesser er det en grunnleggende oppgave å sørge for et stabilt prisnivå. Prisloven må brukes og håndheves etter sitt formål. Prinsippet om at prisene skal være rimelige og fastsettes under samfunnsmessig ansvar, må innarbeides ved håndheving av loven. Samfunnet må nøye følge den private pris- og konkurranseregulering som organisasjoner og storbedrifter driver, og gripe effektivt inn når prisene er urimelige og når konkurransen blir innskrenket i strid med samfunnsmessige interesser. Det offentlige må sjøl fastsette prisene når andre

kontrollmidler ikke fører fram. Prisene på melk og brød må holdes nede ved subsidier. Når konjunktorene gjør det rettferdig og rimelig, skal prisutjevningsavgifter brukes for å holde prisene på forbruksvarer nede. På de tider av året da det er liten tilgang på sesongbetonte varer innen landet, bør en tillate import for å sikre forsyninger til rimelige priser. Som et ledd i en aktiv prissenkningspolitikk bør samfunnet støtte og medvirke til produksjon i store serier av slike standardiserte varer som møbler, radioapparater, barneklær, barnesko og arbeidssko.

*

Forbrukerne må få økt innflytelse. Forbrukerråd må opprettes så forbrukerne får et sentralt organ til forsvar for sine interesser. Samfunnet må støtte forbrukerkooperasjonen, så den effektivt kan løse sin oppgave som forbrukernes fremste organisasjon, som prisregulerende og kontrollerende faktor og som banebryter for rasjonell og billig omsetning og god service. Det norske Arbeiderparti vil at denne støtten også skal kunne gis i form av medvirkning til løsning av kooperasjonens finansierungsproblemer. Det offentlige bør i det hele medvirke til modernisering av omsetningsapparatet. bl. a. ved støtte til å sette i gang sjølbetjeningsbutikker. Loven om omsetning av jordbruksvarer endres slik at forbrukerne og det offentlige får sterkere representasjon i Omsetningsrådet.

*

I det daglige liv står husmoren mer enn noen annen som representant for forbrukerne i samfunnet. Samtidig er husmødrene heimens arbeidere. Deres vilkår er blitt forbedret både i by og bygd, fordi familiene har fått sin økonomi forbedret. Samtidig er det klart at det store flertall av husmødre landet over sliter med lang dag og tungt arbeid. Prisstigning og vareknapphet har også rammet dem mer direkte enn noen andre. Det trenges en landsplan for bedring av husmødrenes vilkår.

Det er en viktig samfunnssak å lette arbeidsbyrden for husmødrene. En økende del av tilgangen på elektrisk kraft må avses til forbruk i heimene. I løpet av femårsperioden 1953-58 bør det være mulig å skaffe elektrisk strøm til 50 000 heimer i strøk av landet som i dag er uten elektrisk kraft. Elektrisitet til lys, koking og husholdningsmaskiner må ha prioritet. Arbeidet med innlegging av vann i heimene må påskyndes. Samfunnet bør ta initiativet til framstilling av gode og billige vaskemaskiner, dypfrysingsanlegg, kjøleskap og andre maskiner som i særlig grad kan gjøre husarbeidet lettere og gjøre det enklere for husmødrene som ønsker det, å ta del i arbeidslivet utenfor heimen.

Den vitenskapelige forskningen må tas i bruk til beste for heimene med sikte på kontroll av varekvaliteter for forbrukerne og med sikte på nye metoder og redskap som kan lette husarbeidet. Denne forskningsvirksomheten bør organiseres i tilknytning til Forbrukerrådet.

Et stort antall kvinner er i dag så bundet av sitt husmoryrke at det til dels hindrer dem i å delta i samfunnslivet ellers. Ordningene med barnehager, dagheimer og parktanter og støtten til ferie for husmødre må derfor bygges ut.

Bøndene og fiskerne.

Under arbeiderstyret er den alt overveiende delen av jordbruksbefolkningen og fiskerne i landet løftet opp til gode kår. Dette framsteget er et resultat av målbevisst politikk under arbeiderstyret i landet. Solidaritet mellom by og land og økonomisk planlegging har kjennetegnet denne politikken.

Også i framtida vil det trenges en målbevisst politikk og solidaritet for å opprettholde og bedre vilkårene i bygdene og i fiskeridistriktene. Det norske Arbeiderparti vil føre en slik politikk. Partiet vil ikke tillate at det som er vunnet går tapt. Lønnsomheten i jordbruk og fiske må holdes oppe. Partiet vil arbeide for nye framsteg.

I jordbruket gjelder det nå å legge vilkårene til rette for rasjonell drift og indre jamstilling. Mange bruk er i dag for små og får av den grunn en tung og urasjonell drift. Mer jord og mer rasjonelle bruksstørrelser må være løsenet. Det norske Arbeiderparti vil gå inn for at det utarbeides en nasjonal nydyrkingsplan. Oppgaven må være å legge vilkårene til rette slik at nydyrkingen fulldyrking og overflatedyrking etter hvert kan nå opp i om lag 100 000 mål om året. Formålet skal være å gi jord til bruk som i dag er for små, og å skape nye bruk av rasjonell størrelse til de jordsøkende i landet. Det opprettes et eget organ til å lede gjennomføringen av planen. Nydyrkingen må få aktiv støtte fra staten, og den må gjennomføres ved bruk av moderne hjelpemidler og i samarbeid med jordbrukets egne organisasjoner. Hand i hand med arbeidet for å øke bruksstørrelsen må det gå et planmessig arbeid for å støtte samvirket i produksjon og omsetning.

Ledelsen av jordbruksnæringen, dens organisasjoner og dens sentraler, ligger i dag i uforholdsmessig grad hos de store bøndene. Det trenges en utvikling av det indre demokratiet i næringen, så alle jordbrukere får den innflytelse de bør ha. Vilkaaret for en slik indre utvikling er at prinsippet om lik stemmerett blir gjennomført i jordbrukets organisasjoner, slik som det er gjennomført i det offentlige liv og i andre folkelige organisasjoner.

I fiskerinæringen må fiskernes rett til å eie fiskefartøyene underbygges økonomisk. Samfunnet må medvirke til at fiskerne blir i stand til å skaffe seg hensiktsmessige fartøyer og redskaper for rasjonell kontinuerlig drift. Kvalifisert ungdom må få støtte til å komme i gang i yrket.

Samvirket i fiskeriene har rasjonalisert og demokratisert næringen. Samvirket må utbygges både i tilvirkning, produksjon, omsetning og eksport. Samfunnet må medvirke til at samvirketiltakene kan utvikle seg videre.

Reguleringen av fiske-eksporten utbygges videre slik at reguleringene til enhver tid kan møte de krav som stilles til en rasjonell og økonomisk omsetning. Fiskernes organisasjoner må ha innflytelse i eksportorganene. Ved bearbeidelse av markedene i utlandet må en søke å vinne nye avsetningsmuligheter.

Nye kulturelle og sosiale framskritt.

Mennesket er midtpunktet i all sosialistisk politikk. Alle ting i samfunnet skal tjene menneskene. Utbyggingen av landet, av folkestyret og av det økonomiske livet skal legge grunnlaget for fortsatt kulturell og sosial reising og bidra til å gjøre menneskene

trygge, frie og lykkelige.

I årene etter krigen har vi løst mange og store sosiale oppgaver og gjort betydningsfulle framsteg på kulturpolitikens felter trass i de veldige sivile og militære gjenreisings- og nyreisingsarbeidene. Utbyggingen av landet er nå kommet så langt at vi i åra som kommer, kan gjøre videre framstøt for kulturell og sosial reising med direkte sikte på å trygge og verne om det enkelte menneske, dets sjølrespekt og motstandskraft mot nød og sosiale ulykker.

*

I heimen og i skolen legges grunnlaget for det nye og det kommende i vårt samfunn. En god, demokratisk skoleordning løfter kunnskapsnivået, river ned sosiale klasseskiller og utvider grunnlaget for rekruttering til ledende stillinger i samfunnet.

Det trenges nå nye framstøt for at skolen vår skal holde mål. Først og fremst trenges det flere skolehus og flere lærere. Det norske Arbeiderparti vil at det skal vedtas en landsplan for bygging av skoler og utdanning av lærere i kommende stortingsperiode.

Gjennomføringen av denne landsplanen må få høy prioritet i perioden og settes i verk i stigende grad etter hvert som beredskapsarbeidene er ført fram. De nærmeste mål skal være å styrke landsfolkeskolen, så den kan komme på linje med skolen ellers i landet, og å bygge ut framhaldsskolen slik at en kan gjennomføre minst 8 års skolegang i alle kommuner i hele landet. Det må settes særskilt kraft inn på å utvikle skolene i skolefattige strøk. Alle skolepenger må etter hvert falle bort.

For å økonomisere med midlene og legge utviklingen til rette for en samlende ungdomsskole, bør en så langt det er praktisk, bygge felles skoleanlegg for framhaldsskole og realskole for disse skolefag og en folkeskole. Skoleloven må gi hjemmel for at de kommuner som ønsker det, kan forsøke en ordning med kombinert realskole og framhaldsskole.

Det norske Arbeiderparti vil at skolepolitikken skal sikte mot en skoleordning som gir barn og ungdom i bygd og by en fullverdig, grunnleggende utdanning fram til 16 17-årsalderen. Denne skolen må gi en god almenutdanning og høve til en felles yrkespreget opplæring i de høyeste klassene.

Etter hvert som det blir mulig, bygges det ut en felles ungdomsskole som tar opp i seg både framhaldsskolen og realskolen. All videregående utdanning bygger så på dette grunnlaget med like gode vilkår for praktisk og teoretisk opplæring.

Målet skal være at all ungdom får velge yrke etter anlegg og interesser, og at de får utdanne seg i samsvar med sitt yrkesvalg, uavhengig av økonomi og bosted.

For at det kulturelle framstegsarbeidet skal bygge på trygg grunn, må staten stimulere vitenskapelig forskning og systematiske forsøk på hele undervisningens område. De prinsipielle og praktiske spørsmål som reiser seg i sammenheng med utviding av skolegangen, samordningen av skolestedet og lærerutdanningen, blir gjenstand for offentlig utredning på fritt grunnlag og under hensyn til erfaringene i vårt eget og i andre land.

*

At alle kan få arbeid og inntekt, er første vilkår for det enkelte menneskes mulighet til

et fullverdig liv. Derfor er det et avgjørende krav, også i sosialpolitikken, at samfunnet trykker dette. Vår sosialpolitikk skal forebygge og hindre den sosiale nød som kan oppstå for mennesker, enda om samfunnet har full sysselsetting og sunn økonomi.

Helsevernet må komme i første rekke. Både det forebyggende helsearbeidet, behandlingen av de syke, og omskolingen av dem som må skifte yrke for å komme i arbeid igjen, er avgjørende forsvarsverker mot menneskelig ulykke. Det gjelder så langt som råd er, å hjelpe dem som er rammet, ut av vanskene og tilbake til arbeid og normalt liv. I kommende stortingsperiode er det nødvendig å ta store løft på helsevesenets område, særlig når det gjelder omsorgen for de sinnslidende og de åndssvake.

*

Retten til en tilfredsstillende bolig er en grunnleggende menneskerett. I løpet av stortingsperioden må alle som i dag lider under bolignød, få hus. Alle familier må skaffes egen heim. Arbeiderpartiet ser det som en viktig oppgave at boligreisningen kan fortsette uavhengig av privat spekulasjon og vekslende konjunkturer. Samfunnet er ansvarlig for løsningen av boligsaken. Boligreisningen skal skje etter en landsplan med full utnyttning av de materialer og den arbeidskraft vi har. Myndighetene må legge mulighetene til rette for kooperativ og privat boligbygging. Gjennom Statens Husbank og andre kredittinstitusjoner må samfunnet medvirke til at jevne mennesker kan bygge gode heimer med forsvarlig husleie.

*

Folketrygden må bli gjennomført i takt med utbyggingen av det økonomiske grunnlaget i samfunnet. Målet er at enhver som ikke kan klare å skaffe seg sitt utkomme sjøl, skal ha rett til en trygd som er stor nok til et menneskeverdig liv. De sosiale ytelsene skal ikke være almisser. I kommende periode må det bygges ut trygd ved tap av forsørger (forsørgertrygd) og ved tap av arbeidsførhet (uføretrygd). Mange av de gamle i samfunnet har i dag inntekter og vilkår som er utilfredsstillende. Det er nødvendig at alderstrygden blir hevet til et forsvarlig nivå, og at fri-inntekten blir satt vesentlig opp. Sjuketrygden og alderstrygden må i løpet av åra som kommer, utvides til å gjelde alle.

ANNEN DEL

I første del av dette programmet har Det norske Arbeiderparti lagt fram sitt syn på hovedspørsmålene i norsk politikk i kommende stortingsperiode. I denne delen av programmet vil Arbeiderpartiet utdype sin politikk mer i detalj når det gjelder utbyggingen av næringslivet i landet, og når det gjelder kultur- og sosialpolitikken.

Utbyggingen av næringslivet

KRAFTUTBYGGINGEN

En hurtig utbygging av våre fosser er en forutsetning for den videre utvikling av våre næringsveier og for å lette arbeidet i heimene.

Denne utbygging må skje planmessig under samfunnsmessig ledelse og kontroll. Staten bør delta både ved utbygging av egne kraftverker og overføringslinjer og ved stønad til distrikter som ikke sjøl makter oppgaven. Målet er at behovet for elektrisk kraft til næringslivet og til husbruk etter hvert skal bli dekket, slik at næringsvirksomheten og landets innbyggere sikres tilstrekkelig kraft til rimelige priser.

Kraften må brukes rasjonelt, og de mest økonomiske metoder må nyttes ved overføring og fordeling, bl. a. ved utviding av samkjøringsområder og sambandslinjer mellom landsdelene. Tariffsystemene må forenkles. Ved, kull, olje og elektrisitet må nyttes ut der den enkelte energikilde er nasjonaløkonomisk mest forsvarlig. Det opprettes et råd som skal ha til oppgave å veilede statsmyndighetene om den beste og mest økonomiske dekning av energibehovene.

INDUSTRIEN

En høyt utviklet industri er av avgjørende betydning for å sikre full sysselsetting og en stigende levestandard for vårt folk.

Industriens produksjonsevne må økes så hurtig som mulig ved bedre organisasjon, planlegging og ledelse, ved modernisering og utvidelse av bestående bedrifter og ved reising av ny industri på felter der de naturlige forutsetninger ligger til rette for det.

Det må legges stor vekt på å øke industriens produksjons- og konkurransevne ved heving av produktiviteten. Staten må legge forholdene best mulig til rette og ta aktiv del i dette arbeid. Den må gå inn for bedre opplæring i moderne arbeids- og produksjonsplanlegging og oppmuntre til bedre samarbeid på arbeidsplassene. Det må bli en mer rasjonell arbeidsdeling mellom bedriftene ved bedre samarbeid i produksjon og omsetning. Produksjonsutvalgene og bransjerådene må styrkes. De tekniske forskingsinstitutter og yrkes- og fagskoler må bygges ut. Det må deles ut stipend til opplæring av arbeidere og funksjonærer.

Det må legges stor vekt på å gi bedriftene, ikke minst de mindre, bedre muligheter til å sette seg inn i og ta i bruk nye arbeidsmetoder, nye materialer og ny teknikk. Statens Teknologiske Institutt må derfor bygges ut, bl. a. med avdelinger ute i landet som kan tjene industrien lokalt med kurser og konsulenthjelp. For mindre industribedrifter og håndverk reises industribygg for å muliggjøre tidsmessig produksjon og gode arbeidsvilkår.

Staten bør for sin industrielle virksomhet legge særlig vekt på en kontinuerlig utbygging og reising av nye bedrifter for bedre utnytting av våre malm- og mineralforekomster og vår vannkraft. Både ved utvidelse av igangværende industri og ved reising av ny må en ta særlig hensyn til distrikter med ledig eller bare delvis utnyttet

arbeidskraft, slik at en søker å trekke denne arbeidskraften inn i den industrielle produksjon. Gruvene i Dunderlandsdalen må bygges ut. Utredningsarbeidet om og forsøksdrift med industriell foredling i Norge av Svalbard-kullene påskyndes mest mulig.

JORDBRUKET

Jorda skal på trygge vilkår tilhøre de arbeidende jordbrukere. Jordbruket skal, så langt det er råd og nasjonaløkonomisk forsvarlig, dekke landets behov for jordbruksprodukter. Staten og jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner må samarbeide om å legge vilkårene til rette for en rasjonell og lønnsom produksjon som sikrer dem som har jordbruk som hovednæring, en sosialt forsvarlig levestandard.

Rasjonelle brukstyper er av vesentlig betydning for at næringen skal være lønnsom. Mulighetene legges til rette for å utvide bruk som er for små, og for å opprette nye bruk for de jordsøkende. Oppstykkning av jorda må hindres når dette vil vanskeliggjøre rasjonell drift av bruket. Støttebruk kan opprettes der forholdene gjør slike brukstyper fordelaktige. De lover som skal ordne jordforholdene, utformes med disse mål for øye.

Ungdom som ønsker det og har anlegg for det, skal ha muligheter til å komme i gang som brukere på egen jord.

Det utarbeides snarest en plan for en omfattende nydyrking. Denne nydyrking skal gi jord til bruk som trenger tilskottsjord og til reising av nye bruk.

En viktig forutsetning for et rasjonelt og lønnsomt jordbruk er et godt utbygd samvirke i produksjon og omsetning. Alle tiltak som tar sikte på dette, må fortsatt få statens støtte. Dette gjelder maskinsamvirke, ensileringsanlegg, kjøle- og fryseanlegg, vanningsanlegg, vannforsyningsanlegg, foredlingsindustri, kulturbeiter, jordbruks- og seterveier. Staten må støtte nyreising og reparasjon av driftsbygninger og våningshus. Staten må hjelpe til å fremme en rimelig arbeidsdeling mellom de ulike landsdeler og de ulike brukstyper, særlig med sikte på en økt korn- og fôrproduksjon på de bruk og i de strøk som har de beste vilkår for dette. Fraktutjamning og fraktlettelser må sikre de bruk som ligger lengst fra markedet, de samme innkjøps- og salgspriser som de markedsnære bruk.

Ved samarbeid mellom staten, jordbrukets organisasjoner og forbrukerne må en søke å unngå store prissvingninger på jordbruksvarer.

Alle som arbeider i jordbruket, skal ha høve til en god fagopplæring. Kursvirksomheten utvides. Hustelloplæringa i bygdene bygges ut og samordnes med fagopplæringa ellers i jordbruket.

Forsøk og forskning må gis gode arbeidsvilkår, og det må sørges for at forskingsresultatene blir hurtig kjent blant jordbrukerne.

De praktiske tiltak som settes i verk, må bygge på erfaringer og forsøksresultater. Den faglige praktiske veiledning må effektiviseres. Antallet av prøvebruk og demonstrasjonsgarder må økes. Utvidet regnskapsføring til støtte for planleggingen av jordbruksdriften. Jordbruksmulighetene må kartlegges gjennom et jordregister. Jordstyrene må bygges ut til effektive organer som kan fremme en rasjonell utvikling.

SKOGBRUKET

Det er en viktig samfunnssak at skogen blir utviklet og utnyttet slik at den gir økende mengder av råstoff til foredlingsindustrien og sagbrukene og virke til heimebruk.

Tilveksten i skogen må økes ved omfattende skogkulturarbeider. Fornyelsen av skogen må trygges. Det må bygges skogveier til skogsområder som nå er lite eller dårlig utnyttet.

Staten og kommunene bør eie og drive skog. Overskottet av statens skogsdrift bør gå til et skogfond som kan brukes til å erverve mer skog. Statens skoger bør få sjølstendig ledelse.

Det må settes i gang en planmessig reising av ny skog, særlig i skogfattige og skogløse strøk.

Samfunnet må bidra til å sikre en jamnere sysselsetting i skogen med mest mulig helårsarbeid og tryggere sosiale forhold for skogsarbeiderne. Prisforhandlingene om trevirke må bringes inn i mer betryggende former.

Den vitenskapelige forskning og den praktiske forsøksdrift må utvikles raskest mulig. Skogplanteskoler må bygges ut. Yrkesopplæring og instruksjonsvirksomheten må utvides til å omfatte alle som er sysselsatt i skogen.

Det må treffes effektive tiltak for å utbygge samvirket i skogbruket. Skogadministrasjonen må utbygges i samsvar med de økte krav. Skog- og almenningslovgivningen må revideres.

FISKERIENE

Det norske Arbeiderparti vil føre en fiskeripolitikk som sikrer full utnytting av våre fiskerikdommer. Det er nødvendig for å skaffe en sosialt forsvarlig levestandard for fiskerne i landet, og for at fiskerne skal fylle sin oppgave i norsk næringsliv.

Hovedvekten må bli lagt på å oppmuntre og støtte fiskernes egne samvirketiltak.

De aktive fiskernes rett til å eie fiskerflåten må underbygges økonomisk. Fiskerne må settes i stand til å skaffe seg hensiktsmessige fiskerfartøyer og redskap for en rasjonell og kontinuerlig drift. For kvalifisert ungdom uten kapital må det økonomiske grunnlaget legges til rette så de kan komme i gang i yrket.

Arbeidslivet i kystdistriktene styrkes gjennom videre utbygging av fiskeindustrien i takt med tilgangen på råstoff og avsetningsmulighetene.

Samvirketiltak for utvirkning, produksjon, omsetning og eksport må utbygges videre. Det må herunder legges særlig vekt på at samvirketiltakene kan tilføres nødvendig driftskapital.

Havforskningen må settes i stand til å løse vitenskapelige og praktiske oppgaver som gir økt utbytte av fiskerinæringen. Den tekniske fiskeriforskning må gis slike vilkår at den kan finne fram til bedre produksjonsmetoder og full utnytting av råproduktene.

Velferdsarbeidet blant fiskerne må organiseres.

Eiendomsforhold til grunn i fiskeværene må løses på en måte som er tilfredsstillende for fiskerne og deres sammenslutninger. Det må fortsatt ytes støtte til bygging av vannforsyningsanlegg i fiskeridistriktene.

Bygging av fiskerihavner med tilhørende anlegg må foregå i takt med utviklingen av

fiskerinæringen ellers.

UTENRIKS SKIPSFART, HVALFANGST OG SELFANGST

Utviklingen av handelsflåten må fortsette. Hovedvekten bør legges på modernisering og hurtig fornyelse av eldre tonnasje, slik at handelsflåten får større evne til å hevde seg i konkurransen.

Arbeidet for å trygge sjøfolkenes økonomiske og sosiale kår og deres velferd på sjøen og i land fortsettes.

En må fortsatt arbeide for å opprettholde internasjonale avtaler om bevaring av hvalbestanden. Arbeiderpartiet vil at Norge skal gå inn for å beholde sin andel av hvalfangsten.

Selfangstflåten moderniseres og bygges ut i det omfang det er forsvarlig av hensyn til selbestanden. Det gjennomføres samfunnsmessig kontroll ved et organ som svarer til Hvalrådet. Fangstens kvalitet og salget må kontrolleres. Arbeidsvilkårene reguleres ved lov og ved kollektive avtaler.

SAMFERDSELEN

Et godt og rasjonelt utbygd samferdselsnett er et viktig grunnlag for den økonomiske vekst og framgang i landet. Tempoet i utviklingen av samferdselsnettet settes opp etter hvert som de militære engangsarbeidene blir avsluttet.

Veinettet utbedres og utbygges. Det legges faste veidekker der trafikken er særlig stor. Stamveiplanen med forsterkning av veier og bruer i hovedveinettet gjennomføres så raskt som mulig. Veisambandet i veifattige strøk bygges ut, og påbegynte veier fullføres i den utstrekning som arbeidskraftsituasjonen i distriktet og økonomiske og sosiale omsyn tilsier.

Jernbanene effektiviseres ved elektrifisering og modernisering av materiell, statsjonsutstyr og verksteder.

Utbyggingen av flyhavner fortsetter. Telefon- og telegrafnettet bygges ut med kabelanlegg og automatisk abonnenttelefon. Staten fortsetter å overta private telefonanlegg.

Arbeidet med rasjonalisering av kyst- og lokaltrafikken fortsetter. Lokaltrafikken på sjø og land samordnes best mulig. Der det er hensiktsmessig, bør en søke å samle all lokaltrafikk innenfor naturlige trafikkområder i ett trafikkelskap.

Samordningen av kommunikasjonene føres videre etter samferdselslover, og en søker å skape rasjonelle driftsformer med det hovedformål på beste måte å imøtekomme trafikantenes behov. Billettpriser og fraktsatser reguleres slik at næringslivet fremmes, og at transportmidlene utnyttes best mulig. Det ytes statsstøtte for å opprette og drive samfunnsmessig nødvendige ruteforbindelser der trafikken er for liten til å være lønnsom. Der samfunnsmessige forhold krever det, overtar det offentlige rutegående transportmidler. Statsbanene overtar de bilruter som går inn som en naturlig supplering av jernbanenettet.

Alt anleggsarbeid må rasjonaliseres ved bruk av moderne arbeidsmetoder og

tekniske hjelpemidler og ved mest mulig kontinuerlig arbeid for de vante anleggsarbeidere. Anleggsprogrammet i samferdselssektoren må også legge vekt på å bruke lokal arbeidskraft som ikke er fullt sysselsatt.

UTENRIKSHANDEL

Utenrikshandelen skal være et ledd i landets politikk for å trygge full sysselsetting og å fortsette velstandsutviklingen. Regulering og kontroll med innførsel og utførsel gjennomføres så lenge og i det omfang som forsyningsbehov, valutaknapphet og skiftende konjunkturforhold gjør slike tiltak nødvendig.

Det er en hovedoppgave for den økonomiske politikken å verne landets økonomi mot uheldige følger av vekslingen i internasjonale konjunkturer. Under konjunkturforhold som gir eksportnæringer eller enkelte av disse særlig gunstige fortjenestemuligheter, bør samfunnet pålegge konjunkturavgifter som kan brukes til nedskrivning av prisene på viktige forbruksvarer og til produksjonsfremmende formål.

Landet støtter tiltak til internasjonal stabilisering av råvarepriser, bl. a. gjennom internasjonale avtaler om priser. Mulighetene for utvidet nordisk økonomisk samarbeid undersøkes videre.

Det ytes støtte til markedsundersøkelse som tar sikte på å utnytte våre eksportmuligheter.

TURISTNÆRINGEN OG REISELIVET

Turistnæringen må planmessig utbygges slik at landets store muligheter for turisttrafikk sommer og vinter kan bli bedre nyttet ut. Turistnæringen må ta særlig sikte på å øke reisemulighetene for de brede lag av folket.

Turistreklamen søkes samordnet og gjort effektiv. Rutesambandet med utlandet bygges systematisk ut, og turistenes opphold i landet søkes organisert slik at tallet på utenlandske turister øker og turiststedenes kapasitet kan nyttes ut over større deler av året.

Bygging av folkehoteller, ungdomsherberger, feriesteder og turiststasjoner fortsettes, og det offentlige yter støtte til turistforeninger og folkeferielag som har slike formål.

Områder ved sjø, i skog og på fjell som egner seg for ferie- og friluftsliv, frigjøres.

Kultur- og sosialpolitikk

SKOLE- OG KULTURPOLITIKK

Den fulle frihet i åndsliv og samfunnsdebatt må vernes. Vitenskapen må få en sentral stilling i vårt framstegsarbeid. Skolen må bygges ut så alle kan få fullverdig

utdanning. Nye grupper av folket må få del i den glede og berikelse kunsten i mange former kan gi til den enkelte.

Arbeidsmåten og innholdet i undervisningen skal:
sikre all ungdom mulighet til full utvikling av evner og anlegg,
gi en fyldig almenopplæring og samfunnskunnskap og gode muligheter for faglig dyktighet, til beste for den enkelte og for hele samfunnet,
skape grunnlag for karakterdanning, en demokratisk livsholdning og et rikere kulturliv.

I hele skoleverket må det være muligheter for overgang fra en utdanningslinje til en annen, og vilkårene må legges til rette for supplering av utdanning samtidig med yrkesarbeidet. Både unge og eldre må ha høve til å utfylle sine skolekunnskaper ved frivillig opplæring.

Utvidet lesetid gjennomføres i landsfolkeskolen, og husstell innføres som pliktig fag for alle barn.

Yrkesrettleiingen effektiviseres slik at den kan bli til full gagn for den enkelte og for samfunnet.

Utbygging av yrkes- og fagskoler for alle yrker i samsvar med en samlet planlegging fortsetter. Lærlingeloven gjennomføres.

Skoler for barn og ungdom med psykiske vansker bygges videre ut. Blinde, døve og vanføre må få almenutdanning og yrkesutdanning så de kan utnytte sine muligheter i arbeidslivet fullt ut.

Opptakingsvilkår, arbeidsbyrden for barna og eksamensordningen skal være under stadig gransking og ordnes på en tidsmessig måte.

Muligheten for videreutdanning gjennom fritidskurser og folkehøyskoleopphold søkes utvidet. Det gjennomføres støtte til brevundervisning ved refusjon etter fullført kurs.

Offentlig stønad til barnehager med kvalifisert personale søkes utvidet.

Lærerutdanningen for alle skoleslag og for elever på alle alderstrinn styrkes gjennom nybygg, moderne utstyr og andre tiltak for å gjøre undervisningen tidsmessig og effektiv. Særlig vekt legges i lærerutdanningen på toleranse og vidsyn for at læreren skal kunne fylle sin plass i vår demokratiske skole.

For ungdom som søker videreutdanning, gjennomføres en økonomisk ordning med reisestønad, stipend og rentefrie lån med skattefradrag ved tilbakebetaling.

Skoleadministrasjonen samordnes i Undervisningsdepartementet. Ansvarsområdet for fylkesskolestyrene utvides. Skoledirektører tilsettes i alle fylker.

Våre vitenskapelige institusjoner bygges ut etter en samlet plan for hele landet og i samarbeid med andre land der dette er praktisk mulig. Studieplanene ved universiteter og høyskoler søkes gjort mer effektive ved at lærerstaben utvides i det omfang det er nødvendig. Det gjennomføres en tidsmessig og demokratisk administrasjon under medvirkning av alle lærere og av studentene. Offentlige organer må ta vitenskapelig forskning i sin tjeneste for arbeidet med viktige samfunnsoppgaver.

Studiearbeidet søkes stimulert og gis utvidet støtte i samarbeid med opplysningsorganisasjonene. Den frivillige voksenopplæring anerkjennes som en samfunnsoppgave ved siden av barne- og ungdomsopplæring.

Arbeidet for å gjøre bøker, bildende og scenisk kunst og musikk tilgjengelig for hele folket fortsettes. Derigjennom skapes også større muligheter for kunstnerne.

Folkeboksamlingene utvides og styrkes. Riksteatret, Riksgalleriet og Norsk Bygdekino utbygges. Sendernettet for Norsk Rikskringkasting utbygges så lytterforholdene kan bli bedre der de i dag er dårlige.

Samfunnshus reises i samarbeid med interesserte organisasjoner og samordnes med nybygging av skoler og idrettsanlegg. Det ytes fortsatt stønad til organisert ungdoms- og idrettsarbeid med sikte på et rikere kulturmiljø. De kommunale ungdoms- og idrettsutvalg utbygges. De politiske ungdomsorganisasjonene må likestilles med andre ungdomsorganisasjoner.

I den utstrekning det lar seg forene med den militære opplæring, bør militærtjenesten gi plass for undervisning i almene fag og samfunnskunnskap.

Velferdsarbeidet i forsvaret styrkes.

Norsk språknemnd støttes så den gjennom vitenskapelig forskning kan følge språkutviklingen og fremme arbeidet for et felles skriftspråk på folkemålets grunn.

SOSIALPOLITIKKEN

De sosiale tiltak planlegges på lang sikt og ved utnytting av den moderne forskning.

*

Helsevernet bygges ut med sikte på å gi hele folket regelmessig legetilsyn.

Det offentlige legevesen utvikles planmessig. Helserrådenes arbeid effektiviseres, og det tilsettes flere leger i heldagsstilling, flere helsesøstre og konsulenter i teknisk hygiene.

Det reises helsehus med arbeidsrom og bolig for personell i helsearbeidet og helsestasjoner for mødre og barn. Det innføres legetilsyn ved alle skoler. Opplysningsarbeidet om riktig kosthold og gode helsevaner fortsettes.

Arbeidervernloven utbygges og utvides til nye grupper. Arbeidstilsynet styrkes. Vernearbeidet på arbeidsplassene effektiviseres.

Legetjenesten for norske sjømenn i utlandet bedres. Folketannrøkten bygges ut så hurtig som tilgangen på tannleger gjør det mulig.

*

For at de syke skal få den best mulige behandling uten omsyn til økonomisk evne eller bopel, må det bygges sjukehus med nødvendige spesialavdelinger i alle landsdeler og reises sjukestuer og fødeheimer ute i distriktene. Legeordningen utredes med sikte på at helsetjenesten skal bli best mulig i alle deler av landet. De sinnssjukes vilkår må bedres og trygges gjennom ny sinnssjukelov, bygging av nye sinnssjukehus og bedre sinnssjukepleie. Kontrollen med privatpleien må skjerpes. Det må åpnes heimer for åndssvake. Spørsmålet om opprettelse av egen psykopatforsorg utredes. Forsorgen for epileptikere bedres. Det må skaffes flere moderne behandlingsplasser for tuberkulose og kreftsjuke og treffes særlige tiltak for behandling av poliomyelitt.

En mer hensiktsmessig og rasjonell omsetning av legemidler og utstyr for sjukepleie og tannpleie utredes.

Det organiseres aktiv etterbehandling av dem som på grunn av sykdom eller skade ikke finner arbeid. Flere omskolingssentraler opprettes. Helselovgivningen forenkles med sikte på bedre sammenheng i finansiering og administrasjon av helsearbeidet.

Arbeidsoppgavene deles mellom staten, kommunene og helseorganisasjonene, slik at alt initiativ som kan fremme helsesaken, styrkes og samordnes under fagkyndig ledelse.

*

I hver kommune samles administrasjonen av de sosiale trygdene og av forsorgsvesenet i en sosialnemnd og i ett kontor.

Forsørgertrygden og uføretrygden bygges ut. Alderstrygden heves til et forsvarlig nivå. Friinntekten settes vesentlig opp. I åra som kommer, gjennomføres sjukestrygd og alderstrygd for alle. Utgiftene dekkes gjennom en premie som deles mellom medlemmer og arbeidsgivere, og gjennom tilskott fra stat og kommune.

Det reises hus for de gamle og ytes hjelp til husarbeid og pleie i heimen, slik at de lengst mulig kan leve et fullverdig liv i tilvant miljø. Det åpnes adgang til høvelig arbeid utover pensjonsalderen. Barnevernet utbygges. Det reises gode barneheimer avpasset etter den særlige omsorg som trenges.

Støtten til husmorvikarer bygges ut slik at den også kan omfatte gamle og enslige.

Edruskapsarbeidet fremmes gjennom effektivt opplysningsarbeid, også i skolen. Alkoholistforsorgen bygges ut etter moderne prinsipper. Det ytes støtte til finansieringen av alkoholfrie restauranter. Kampen mot heimebrenning og gauking skjerpes. Støtten til det frivillige opplysningsarbeidet som avholdsorganisasjonene driver, holdes oppe.

Offentlige og private tiltak for opprettelse av nye moderne behandlingssteder for alkoholsjuka samordnes under sakkyndig ledelse.

De kommunale edruskapsnemnders administrasjon styrkes og utbygges slik at nemndene kan yte hurtig og effektiv hjelp.

Kommunenes sjølbestemmelsesrett i bevillingssaker opprettholdes i sin nåværende form.

Målet for boligpolitikken skal være å skaffe boliger av forsvarlig standard til alle. Ungdommen må bli i stand til å stifte familie i rimelig alder.

Som et ledd i rasjonaliseringen av bygningsindustrien må forskingsinstitusjonene utbygges videre. Resultatene av forskingen skal nyttiggjøres raskt til beste for boligbyggingen. Gjennom rasjonalisering og priskontroll må byggeomkostningene holdes nede på et rimelig nivå.

De kommunale myndigheter skal legge forholdene til rette for den lokale boligbygging etter en analyse av boligbehovet. De skal medvirke til å sikre byggetomter og sørge for en mest mulig samlet utnytting av boligfeltene for å spare utgifter til veier og vann- og kloakkanlegg. På høvelige steder bør det sørges for lokaler eller samfunnshus til bruk for barn og voksne. Barn og ungdom må ha skoler og plass til leik og fritidssysler.

På statens side leder Boligdirektoratet boligreisingen og samarbeider med Husbanken, Bustadbanken og kommunale myndigheter. Stat og kommune bør støtte boligsamvirkelag slik at de kan løse større byggeoppgaver. Det sørges for teknisk

veiledning og økonomisk støtte til sambyggelag og sjølbyggere. Samfunnet må hjelpe til å skaffe tomter og materiale til sjølbyggere.

Byggelovgivningen revideres slik at dens bestemmelser kommer i samsvar med moderne bygningsteknikk. Husleiekontrollen opprettholdes og lovverket om husleieforhold bygges videre ut.